

Наше Слowo

PIK LXVI № 22 (3329) WARSZAWA, 30 TRAWNIA 2021 ROKU
ЦІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Нове, свіже, автентичне!

Гурт «Вернигора» з Сянока
та його вокалістка
Дарія Косек успішно
виступили на фестивалі
«Нова традиція» у Варшаві.

Фестиваль Польського радіо «Нова традиція», присвячений народній музиці, відбувається вже понад 20 років. За цей час на його сцені виступили найвідоміші творці цього жанру у Польщі. У межах цього річного заходу учасником 23 Фольклорного конкурсу, який проходить на сцені концертної студії ім. Вітольда Лютославського у Варшаві, став, серед інших, сяноцький гурт «Вернигора», що у супроводі колісної ліри, фіделя (струнно-

го інструменту – *ред.*) та віолі да гамба виконує давні бойківські пісні. Вокалістка гурту Дарія Косек – обдарована прекрасним, глибоким голосом українка з Польщі, яка народилася у Білому Борі, а зараз живе у Сяноці і відтворює пам'ять про забуті голоси Бескидів (більше про неї читайте у тексті «Нове звучання бойківської традиції», «НС» № 47 від 22 листопада 2020 року).

Гурт «Вернигора» існує у Сяноці два роки. Окрім Дарії Косек, до нього

го входять Анна Оклеєвич (смичкові інструменти) та Мацей Гарна (ліра, музичне аранжування). Назва гурту – багатозначна, її придумала Анна як алюзію на постать з картини відомого польського художника Яна Матейка, а також героя драми Станіслава Виспяńskiego «Весілля» – лірника, проповідника, а навіть провісника, а також людини, що походить з пограниччя польської та української культур. У цій назві відчувається також причетність

до українського фольклору (Вернигора – це велетень, герой казок), а ще, у буквальному розумінні, алюзія на своєрідне повернення в гори, до культури гір і тамтешнього життя. І все це відбувається, відроджується через музику гурту «Вернигора».

Попри те, що колектив є відносно молодим, його оригінальність і автентичність сприяли перемозі не лише над понад сотнею інших гуртів на конкурсі, але й над близько 12 з тих, які 14 і 15 травня виступили на сцені Польського радіо. Більшість із них – як заявляють члени гурту «Вернигора» – це досвідчені і професійні музиканти, які на щодень займаються класичними жанрами, джазом, а також мають глибоку пристрасть і відчуття народної музики. Окрім цього, вони походять із середовища, у якому всі всіх добре знають, часто співпрацюють, обмінюються досвідом. Участь нового гурту з далекого Підкарпаття у цьому контексті – це щось нове, і може сприйматися як ковток свіжого повітря. А присутність української автентичної пісні, пов'язаної з прикордонним регіоном Польщі, є останнім часом небуденним явищем, яке так позитивно оцінили члени та членкині журі.

Тож гурт «Вернигора» відзначили першою нагородою (8 тисяч злотих) за глибоке проникнення у бойківську музику та шляхетність її виконання; нагородою Другої програми Польського радіо (можливість роботи з продюсером та запис альбому у студії Польського радіо). Індивідуальну нагороду ім. Чеслава Немена призначили Дарії Косек за чутливість, музичальність та сценічну харизму. Натомість Гран-прі конкурсу і відзнаку міністра культури та національної спадщини отримав гурт «Заверуха». Журі – це відомі музиканти, творці народної музики у сучасних обробках, зокрема Марія Балішевська (засновниця Радійного центру народної культури), Малгожата Малашко-Статевич (директорка Другої програми Польського радіо), Дана Вінницька (українська вокалістка, інструменталістка, композиторка, учасниця гуртів «ДагаДана» і «Babooshki»), Мацей Шайковський («Капля з усієї Варшави»), Томаш Янас (музичний журналіст), Пйотр Кендзборек (головний редактор Радійного центру народної культури).

– Я ще досі не вірю в те, що сталося. Я дуже щаслива, захоплена і вдячна за те, що ми змогли виступити на сцені «Нової традиції». Стати поруч із такими прекрасними музикантами – це вже честь, а ще й отримати відзнаку... ми навіть не очікували, – ділиться своїми враженнями Дарія Косек. – Я завжди жила музикою, це моя стихія, я з неї черпаю енергію. Так приємно, коли бачиш, відчуваєш, що іншим це подобається і вони хочуть це слухати.

Сподіваємося, що ця нагорода дозволить музикантам, які відтворюють карпатські, українські мелодії з цього боку кордону, розвиватися та доносити свій талант і красу цієї музики на численних фестивалях у Польщі, Україні та світі. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

Фото з фейсбук-сторінки фестивалю

ПОГЛЯДИ

«Слава Україні», або Все може бути не таким, як здається

**ТЕТЯНА
ДАНЮЧЕНКО,**
відповідальний
секретар
редакції
«Нашого слова»

Пише до мене нещодавно знайомий, мігрант з України, що мешкає і працює у Варшаві вже два роки:

— Бачила, як я потрапив у новини?

І показує новину на одному з варшавських інтернет-порталів під заголовком «Напівоголений іноземець на рейках в метро. Почав обзивати поліцію, був обезвладнений».

— Ого, — кажу. — Сашко, і навіщо ти скавав на рейки?

— Ха-ха, бач, отак новини і з'являються, — відповідає. — То був не я! То був поляк, а я його якраз витягав з рейок. Придивись уважніше до фотографій.

І дійсно, я пізнаю його серед рятівників, бо знаю статуру і одяг Сашка. Але якщо новину, яку опублікував інтернет-портал, подивиться будь-яка інша людина, що вона там побачить? Кілька фото, де не видно обличчя, та відео, де знову ж таки все розмите (через особові дані людей, які не можна вільно розповсюджувати без їхньої згоди), а все, що кричить герой новини, — «запикано», бо там сама лайка.

І тільки наприкінці чути, як повалений поліцією на підлогу чоловік кричить: «Слава Україні!». І саме на цьому викрику, мабуть, і базували свої висновки «журналісти», які опублікували новину. «Журналісти» я пишу у лапках, бо це — ганьба професії. Відео їм надіслав очевидець, вони нічого не перевірили, все замазали («просто повірте нам на слово») і вкинули в медіа-простір новину про «агресивного іноземця», але ми ж усі розуміємо, що не про італійця чи американця йдеться. В коментарях люди так і сприйняли, що мова йде про п'яного українця, що поводить себе потворно, і почали писати про бандерівців, яких треба депортувати з Польщі, або що вони не хочуть, аби цю людину лікували на кошти польських платників податків. І це дуже смішно, бо та людина — саме їхній співвітчизник.

А як все було насправді?

16 травня о 6-й ранку на одній із варшавських станцій метро «Центр науки Коперника» з'явився неадекватний чоловік, чи то напідпитку, чи то під дією сильнодіючих речовин, чи то просто не в собі. Він чіплявся до всіх оточуючих, розмовляв при цьому польською. Зрештою його пригоди закінчилися тим, що він скочив на рейки. Поїзди зупинилися. І з рейок його став витягати... українець. Потім підійшов допомогти ще один чоловік... і теж виявився українцем. Бо в Україні (мабуть, і взагалі у пострадянських країнах) не чекають на допомогу поліції, не проходять повз, люди все роблять самі — бо на кого ще розраховувати?

Тут можна пригадати новину, як в лютому цього року у Варшаві білорус

штовхав автобус, що застряг у снігу і не міг виїхати під гору. Хлопець просто проходив повз, побачив, що автобус загруз і допоміг. Мер Варшави нагородив його безкоштовним проїздом, а сам Дмитро Салогуб (так звуть хлопця) казав, що не зробив нічого особливого і був здивований, що ніхто інший не намагався допомогти раніше: «Замість того, щоб допомагати, люди все знімають на відео, я цього не розумію».

Але повернемося до нашої історії. Охоронець на станції викликав поліцію, але сам не втручався, тому українці витягли і тримали неадекватного чоловіка до приїзду поліції самі. Чоловік абсолютно не розумів української чи російської мови і розмовляв виключно польською. Тож чому «журналісти» вирішили, що він саме з України? Ну, бо хто ще може бігати напівоголений в неадекваті о 6-й рано і кричати «Слава Україні»? Ну, ясно ж хто. Ну, не поляк же. (А кричав він «Слава Україні», до речі, тому, що витягали його українці, яким він так по своєму дякував.)

От, власне, так і працюють стереотипи. Звісно, не можна сказати, що це однозначно погана річ, еволюційно вона ж для чогось виникла. Стереотипи покликані полегшувати наше життя, економити наш когнітивний ресурс. Уявіть, щоб ми замислювалися кожен раз у стандартних ситуаціях? Скільки б часу ми втратили над очевидним? Якщо щось виглядає як качка, плаває як качка, крикає як качка, то ясна справа, що це і є качка! Так і вирішили вищезазначені «журналісти». Закономили час та не застосували когнітивні

здібності. Але інколи речі не є такими, якими виглядають на перший погляд. І тому важливо, що ми транслюємо у суспільний простір, які вкидаємо туди меседжі та чи мислимо критично.

Не знаю, що саме керувало новинним порталом: просто недбалість (бо новин багато, а працівників мало, кожен новину перевіряти, так взагалі медіа зупиниться), інерція (коли ти, вже отруєний стереотипами, просто плинеш за течією) чи злісна налаштованість проти українців? Звісно, можна сказати: «Ну, що ви там звертаєте увагу на медіа „системи ББС (баба бабі сказала)“», але не погоджуся. Медійна реальність не менш важлива, ніж справжня дійсність. Не на пустому місці виникло таке поняття як «інформаційна війна» або «війна наративів». Абсолютно очевидно, що людей можна або розбурхувати, накручувати, налаштовувати вороже або пояснювати, заспокоювати, мирити.

Суспільство досить інерційне, воно сприймає нові норми не одразу, потроху. Чутливість до вразливих груп останніми роками є сильним трендом, саме такою новою нормою. Ми не пишемо «інваліди», а — «люди з інвалідністю», не «заробітчани», а — «трудові мігранти». Кожне слово — на вагу золота. Ми думаємо про те, аби не зачіпати чийсь почуття, не робити чиєсь становище — особливо це стосується вразливих верств населення — принизливим і ще більш вразливим. Тож досить неприємно бачити в медіа приклади нецивілізованої і навіть відсталого поведінки — сліпого слідування стереотипам, роздмухування ворожості, потакання ксенофобським висловлюванням. Але ми не можемо стояти осторонь, ми будемо намагатися штовхати цей автобус суспільної думки вгору, до цивілізації. І, може, дочекаємося своєї нагороди або вигуку «Слава Україні!». ■

АНАЛІТИКА

Пандемія як каталізатор багаторічних проблем

**Клопоти та становище
нацменшин у часи коронавірусу
— такі питання розглянули
17 травня на засіданні
профільної Сеймової комісії.
Оцінка ситуації традиційно
залежить від її авторства —
чи це громада,
чи представники держави.**

З боку Міністерства внутрішніх справ і адміністрації (MBCiA) прозвітував директор департаменту віросповідань і меншин Анджей Сосновський. Він запевнив, що відомство від початку пандемії постійно тримає зв'язок із громадами. Їм, зокрема, передавали інформацію про державні програми міністра культури та інші, скеровані до «третього сектору» (неурядових організацій), у межах яких можна було отримати підтримку. Службовець запевнив також, що в часи пандемії міністерство відкрите до змін у завданнях, які меншинні структури виконують за рахунок дотацій. Йдеться передусім про подовження часу їх реалізації або перенесення в онлайн-режим. Зі статистики, яку представив Анджей Сосновський, випливає, що у 2020 році

державна призначила 442 дотацій, підписали загалом 414 договори (цифри різняться, оскільки від виконання 28 завдань організації були змушені відмовитися). Пандемія вплинула й на те, що до документів опрацювали 183 додатки, які вносили зміни до плану робіт в нових умовах. Були також випадки повного повернення дотацій.

У дискусії взяв участь представник нашої громади і співголова Спільної комісії уряду та нацменшин Григорій Купріянович. Він відзначив, що пандемія негативно позначилась на житті громад передусім через обмежені можливості зустрічей на культурних заходах. Це вони сприяють зміцненню зв'язків та збереженню ідентичності. Ситуацію ускладнило функціонування на основі грантів. Організації, за словами Купріяновича, не мали змоги вільно й оперативно вносити зміни до своїх завдань. Так могли реагувати, наприклад, польські культурні установи, які не отримують кошти на окремі цілі, а мають гарантований річний бюджет. Грантова система вимагає постійних переговорів з MBCiA та затвердження змін. Увесь процес був бюрократизований і розтягнутий у часі. У квітні минулого року меншини прозвітували про своє становище та розповіли про необхідні нововведення. Деякі їхні ідеї

затвердили, однак більшість влада відкинула.

До плюсів ситуації можна зарахувати те, що під час пандемії організації звільнили від обов'язкового власного внеску до дотацій на поточну діяльність. Але низку процедур до кінця не спростили. Також меншини просили, аби невикористані або повернені кошти держава передала на закупівлю техніки чи на оновлення інтернет-сторінок. Цього теж не сталося у такому розмірі, як би того хотіли громади. Водночас влада оголосила конкурс на... виготовлення промофільму про нацменшини (варто відзначити, що переможець зрештою відмовився від виконання цього завдання). Ідея такої стрічки дійсно належала громадам, але це було ще до коронавірусу. Зараз — не найкращий час для її реалізації, адже є багато важливіших викликів.

Отже, пандемія стала каталізатором проблем, присутніх вже багато років. Це — бюрократія, нееластичність, низький рівень дотацій, зокрема й на поточну діяльність тощо. Найважливіше — те, що уряд донині не створив комплексного фінансового «щита» для нацменшинної культури. «Громади очікують від держави такої ж підтримки, яку вона надала в інших сферах суспільного життя», — заявив Григорій

Купріянович. Він також наголосив, що меншинна сторона постійно готова до переговорів.

Критично про відносини з MBCiA висловився також головний секретар Товариства словаків у Польщі Людомир Моліторіс. За його словами, відомство не запропонувало громаді жодної підтримки — ані цього року, ані минулого. Від службовців словаки почули, що їхня організація отримала близько 250 тисяч злотих в останні роки на поточну діяльність, тому повинна мати кошти на функціонування під час пандемії. «Як можна скористатися грішми, які ми отримали 5 років тому?», — риторично запитав Людомир Моліторіс. Лідер словаків підкреслив також, що у кризові моменти на Міністерство внутрішніх справ і адміністрації можна не розраховувати. Воно не лише не допомагає розвиватися, а й просто спричиняє регрес. Товариство словаків зараз опинилося у ситуації, коли організація може просто припинити діяльність. Передусім — через брак коштів на поточну діяльність та бюрократію, що посилювалася з приходом правлячої команди у 2016 році. Людомир Моліторіс відзначив, що, якщо MBCiA не хоче допомагати і вирішувати проблеми меншин, то ці компетенції можна було би передати у відомство культури — можливо, воно було би більш відкритим. ■

Григорій СПОДАРИК

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Пластуни запрошують на ватру у Мриглодах

Українська скаутська організація в Польщі Пласт 5 червня запрошує усіх, хто бажає провести час у пластовому колі, на святкову ватру в Мриглодах-Любицьких. Вона відбудеться у межах організованого в той самий час Свята весни. Більше інформації читайте на фейсбук-сторінці організації (Пласт Польша або Пластова оселя в Мриглодах-Любицьких).

Що можна буде побачити у травневому випуску «Теленовин»?

Новий випуск «Теленовин» вийде в ефір 29 травня о 13:05 на каналі TVP3.

У ньому багато уваги присвячується історії Об'єднання українців у Польщі, автори передачі покажуть важливі моменти діяльності цієї організації і те, як робота ОУП виглядає у регіонах. Редактори також хочуть познакомити глядачів з історією Саші Сидоренко. Це — українська боксерка, яка приїхала до Польщі і здобуває тепер нагороди під біло-червоним прапором. Саша, однак, активно підтримує українські ініціативи та допомагає громаді. Історичний календар, яким часто починаються випуски, цього разу буде присвячений кримським татарам. Адже травень — це важливий місяць в історії цього народу.

Випускники шкіл склали іспит з української мови

20 травня був останнім днем «марафону» іспитів на атестат зрілості (матури), що його почали цьоголітні випускники три тижні тому. Цього дня екзамен з мови національних меншин склали учні, що навчаються у школах таких громад — для них він обов'язковий. Писали його білоруською, українською та литовською мовами. Дані Центральної екзаменаційної комісії показують, що серед дітей, які складали матуру з мов національних меншин на базовому рівні, найчисельнішою була група з білоруської мови. З української іспит писав 71 учень. Цікаво, що ця дата співпала з Днем вишиванки. Тому більшість дітей прийшли у національному вбранні.

Нагадаємо, що цьоголітні матури розпочалися 4 травня екзаменом з польської мови. Крім неї, випускники складали математику та іноземну мову (на базовому рівні). Кожен учень також обов'язково мав скласти один іспит на розширеному рівні. У ліцеї в Білому Борі матуру писали 12, у Гурові-Ілавецькому — 30, у Перемишлі — 7, а в Лігниці — 20 випускників. З огляду на пандемію усіх іспитів не було.

Про результати мольд дізнається у липні. Лише тоді вони зможуть подавати документи до вищих навчальних закладів.

Відвідини місць пам'яті

Традиційно у великодній час українці, зокрема, з Перемишля і Ярослава, відвідують місця пам'яті, могили видатних громадських діячів, творців чи священників, які спочивають, наприклад на головному перемиському цвинтарі на вулиці Словацького. 15-16 травня цього року відбулися панахиди на кладовищах, де поховані українські цивільні жертви часів II Світової війни — у селах Явірник-Руський, Гута Поруби, Нетребка, Воля-Володзька, Володж, Селиська, Пискоровичі, Добра, Дібча, Молодич. Присутні поновилися, поклали квіти, запалили лампадки та прибрали могили. Молитви очолювали греко-католицькі священники: Христофор Блажесівський, Павло Шадий і Дмитро Федлюк, а спів виконав хор Митрополічного собору св. І. Хрестителя у Перемишлі під диригуванням Ярослава Вуйчика.

Новий номер «Над Бугом і Нарвою»

Вийшов друком третій за 2021 рік номер українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою». Про це повідомляється на сайті Підляського наукового інституту.

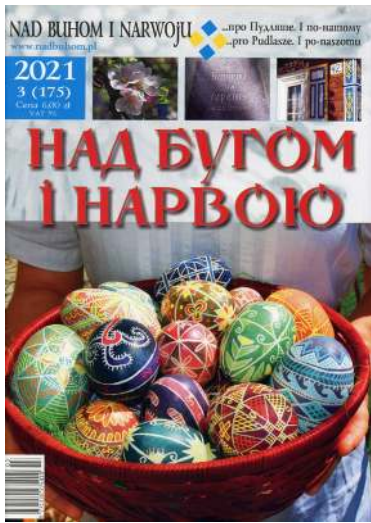

Фото з фейсбук-сторінки Підляського наукового інституту

У двомісячнику, як завжди, можна прочитати про останні події в житті місцевої української громади, а також статті, присвячені культурним, громадським, історичним, літературним та фольклорним темам. Серед них помітне місце займають тексти людей, пов'язаних з Підляським науковим інститутом.

Так, доктор Григорій Купріянович, директор інституту, пише у своєму матеріалі «NSP 2021 – wyznanie: Kościół prawosławny» про те, наскільки важливо вказати православне віросповідання під час Національного перепису населення 2021 року.

Юрій Гаврилюк, головний редактор «Над Бугом і Нарвою» та заступник директора Підляського наукового інституту, пропонує читачам ще одну статтю про історію Гайнівки, яка цього року святкує 70 річницю надання міських прав. А у матеріалі з циклу «Ukraiński teatr słowa z muzyką i jego podlaskie konteksty» він розповідає про значення в історії українського театру сім'ї Тобілевичів та про театр у селі Кленики (гміна Чижі).

Натомість Людмила Лабович, секретар Підляського наукового інституту, в циклі «Про нашу мову просту-непросту» аналізує підляську лексику, пов'язану з темою пиття. Ці статті написані, до того ж, місцевою архаїчною говіркою. Окрім того, авторка пропонує матеріал про український фольклор регіону в записках польського дослідника Станіслава Двораковського, а також вісті з підляських міст і гмін. У хроніці «З організованого життя над Бугом і Нарвою» можна прочитати про активність місцевих структур, зокрема Підляського наукового інституту.

На сторінках третього номера за 2021 рік знайдемо також цікаву статтю авторства Магдалени Яким'юк. Вона представляє читачам різдвяні та новорічні обряди села Грабовець у гміні Дубичі-Церковні.

«Над Бугом і Нарвою» — це головний часопис українського середовища Підляшшя. Нагадаємо, що з нагоди 30 ювілею видання почав діяти його оновлений інтернет-портал (nadbuhom.pl).

Робоча зустріч ієрархів УГКЦ у Польщі

Уперше (за довгий час — з огляду на пандемію) на робочу зустріч зібралися владика Української греко-католицької церкви у Польщі. Про це повідомляє сайт cerkiew.org.

Подію, яка відбулася у Варшаві, очолив архієпископ Євген Попович — митрополит перемисько-варшавський. У ній взяли також участь: владика Володимир Р. Юшак — єпарх вроцлавсько-кошалінський, та владика Аркадій Трохановський — єпарх ольштинсько-гданський, який вперше був на зустрічі такого рангу після єпископської хіротонії у січні 2021 року. Присутній був теж о. Миколай П. Козицький — протоігумен ЧСВВ, та представники єпархіальних консисторій, які прибули з владиками.

Обговорили низку важливих справ, пов'язаних з реалізацією душпастирського плану на 2021 рік, який з огляду на пандемію треба змінити. Важливими його пунктами є відзначення 25-ліття підвищення до рівня архієпархії колишньої Перемиської єпархії, утворення Вроцлавсько-Гданської єпархії та Перемисько-Варшавської митрополії. Значущою подією є 300-річчя присутності отців василіян у Варшаві. Також важливим завданням для владик, духовенства і вірян цього року стане — якщо дозволить ситуація з коронавірусом — проведення II сесії митрополічного Собору, а також I сесії Синоду єпископів УГКЦ у Польщі.

Результати конкурсу писанок у Щеціні

Щецінський відділ Об'єднання українців у Польщі 8 травня оголосив результати конкурсу на найкращу писанку, виконану традиційною технікою. Як зазначають на фейсбук-сторінці відділу, надіслані роботи є «високохудожніми мистецькими творіннями, тому визначити переможців було надзвичайно важко». У категорії «Традиція» I місце отримала Юлія Потяк, II — Леся Мартинюк та Ольга Петрина, III — Неоніла Дешиця, Оксана Білик, Ангела Головенко, Івона Ковальчук, Ольга Ткачук та Анна Фараньчук. Натомість у категорії «Креативність» I місце посіла Алевтина Мельничук, II — Оксана Керкош (писанки на фото) та Оксана Поварчук, III — Богдана Місюк.

Фото з фейсбук-сторінки Щецінського відділу ОУП

Особливу відзнаку за бездоганний художній смак та естетичне виконання отримали наймолодші учасники конкурсу: Олена та Миколай Ковальчуки. Оцінювали роботи члени журі: Малгожата Махалек, докторка габілітована, професорка Інституту історії Щецінського університету; Кристина Мілевська, керівниця відділу освіти Щецінського національного музею; Андрій Вонторський, доктор української філології; Юрій Гель, художник, майстер іконопису, вітражист. Експерти брали до уваги дотримання українських національних традицій, художню цінність писанки, загальне естетичне враження. Захід дофінансували з бюджету гміни міста Щецін.

Польша організує на кордоні щеплення українців від коронавірусу

Українців, які приїжджають до Польщі на роботу, щепитимуть на прикордонних пунктах пропуску — повідомляє портал WirtualnaPolska. Організатори вакцинації на Підкарпатті виділили для цього однодозову вакцину компанії Johnson&Johnson.

«Це буде як фільтр, що захищає Польшу від занесення коронавірусу ззовні. Ми щодня фіксуємо кількох заражених людей на наших діагностичних пунктах біля кордону з Україною. Працівники, які приїжджають до Польщі на роботу, також повинні бути щеплені, це посилить наш захист», — заявив голова медичного центру «СММедук» у Ряшеві (одного з організаторів вакцинальної кампанії у регіоні) Станіслав Мазур.

Застосування однодозового препарату Johnson&Johnson дозволить уникнути ускладнень, пов'язаних із організацією введення другої дози.

«Ми отримали багато заяв від роботодавців про те, що вони хочуть таких щеплень. Компанії, які наймають іноземців на будівництво, сезонні праці, бояться спалаху коронавірусу, що блокує роботу. Ми чекаємо замовлених доз, і відразу після цього розпочнемо вакцинацію», — пояснив Мазур.

Із перших звітів, отриманих польськими лікарями з прикордонних пунктів пропуску, випливає, що українці, які приїжджають до Польщі, хочуть вакцинуватися, оскільки в Україні у них менше можливостей для цього — там наразі провели мільйон щеплень на 37 мільйонів жителів.

Міністерство здоров'я повідомляє, що вакцинуватись у Польщі можуть всі іноземці: студенти, науковці, працівники, члени родин польських громадян.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

ГРОМАДА

31 квітня 2021 року
розпочнеться Національний
перепис населення 2021Зайдіть на веб-сайт spis.gov.pl і візьміть участь
в переписі по інтернету

 Liczymy się
DLA POLSKI!

 Narodowy Spis Powszechny
Ludności i Mieszkań 2021
На засіданні Головної ради Об'єднання українців у Польщі
говорили про перепис населення та «Наше слово»

Перепис населення та фінансування видавничого проекту «Наше слово» – це два головні питання, які обговорили на травневому засіданні Головної ради Об'єднання українців у Польщі (ОУП).

Зустріч 15 травня була першою від початку головування Мирослава Скірки в організації. Основна тема, яка зараз є чи не найважливішою для Об'єднання і української громади у Польщі загалом, – це Національний перепис населення, який триває до кінця вересня. Нагадуємо, що він є обов'язковим. Для тих, хто не візьме у ньому участі, передбачений штраф у п'ять тисяч злотих.

Результат перепису матиме особливе значення для меншини. Скільки людей заявить про свою приналежність до української спільноти, як відомо, може мати вплив на фінансування державою українських ініціатив у Польщі. Тому на засіданні обговорили ідеї щодо перепису. Зокрема, для його популяризації мають створити сторінку на фейсбуці та промо-матеріали. Раніше афіші та буклети українською мовою вже виготовило Головне статистичне управління (ГСУ), однак вони були надруковані з помилками. Зараз це вже виправили. Виявилося, що наразі лише відділ ОУП у Перемишлі отримав україномовні матеріали. Туди ГСУ вислало 2 тисячі буклетів. Діячі Перемиського відділу розповсюдили

їх по греко-католицьких та православних парафіях у регіоні. Окрім цього, у місті розсилають смс-повідомлення із закликами брати участь у переписі через інтернет та допомагати членам родин заповнювати анкети. Також є ініціатива з допомоги людям, які, наприклад, не мають комп'ютерів чи доступу до мережі.

Члени Головної ради зауважили також, що у «Нашому слові» треба більше уваги присвячувати перепису населення. Що ж до самого тижневика – цього року грантодавець (Міністерство внутрішніх справ і адміністрації) виділив на видавничий процес на 15 тисяч злотих менше, ніж минулоріч. Це ніби й невелика сума, проте через підвищення мінімальної зарплати, дорожчання

* * *

У травневому засіданні Головної ради ОУП взяли участь: Мирослав Скірка, Мирослав Купич, Стефанія Лайкош (Варшава), Стефан Дембіцький, Мирослав Притула, Любомира Тхір (Ельблонзький відділ), Єлизавета Кременська, Петро Ярмола, Павло Зарічний (Поморський відділ), Роман Білас, Дарія Антошко, Катерина Полевчак (Кошалінський відділ), Іван Сирник (Щецинський відділ), Богдан Пецушок (Лігницький відділ), Ігор Горків, Марія Туцька, Андрій Комар (Перемиський відділ) та Марія Білас (Сяноцький відділ). ■

Павло ЛОЗА

Юрій Павлище:

«Хочемо, аби від вересня у лігницькій школі
запрацювала нова система навчання»

«Наша школа міститься в Лігніці, а в нашій школі дівчата-чарівниці», – так співали колись на вечорницях учні IV Загальноосвітнього ліцею. Туди ми їхали вчитись рідного слова за кілька сотень кілометрів – залізницею, що пролягала до Лігніці від Венгожева та Кошаліна.

Згадуючи минуле, не можу повірити, що колишні десятки, а може, й сотні випускників цієї української Альма-матер залишаються байдужими до того, що їхня школа (та й не лише вона) опинилася на порозі загрози припинення існування.

Повчальним матеріалом для роздумів про те, що далі буде з українськими закладами у Польщі, може стати стаття «Українська мова у школах меншин – не для українців?» («НС» № 16 від 18 квітня 2021 року).

Нагадаємо, що до початку 90-х у Польщі були два головні центри вивчення української. Їх закінчили – завдяки Ірині Снігур та Іванові Співакові (у Лігніці), Ользі та Теофілові Щербам (у Гурові-Ілавецькому) – десятки, а може, й сотні національно свідомих членів нашої нацменшинної закерзонської громади. Не залишаймо сьогодні ці заклади напризволяще! Пишімо листи до відповідних органів. Критичне

SOS для української громади стосується також загалом державної підтримки для Об'єднання українців у Польщі та «Нашого слова». Національний перепис населення має показати силу української меншини.

Наш покійний нині професор Іван Співак усіх недоумкуватих учнів ліцею називав на лемківський манір «бортками». Отож, не будьмо «бортками»!

На першій «лінії фронту» у боротьбі за лігницький ліцей сьогодні – представник місцевої громади, багаторічний активіст, заступник голови місцевої ланки ОУП Юрій Павлище. Далі – його пряма мова.

Про карантинні умови
у Лігніці

Ми функціонуємо відповідно до пов'язаних із пандемією обмежень, як і всі у Польщі.

До церкви в неділю, щоправда, приходять менше людей, наші школи у травні ще працюють у дистанційному режимі. Немає великих культурних заходів, однак домітку на вулиці Шкільній почало відвідувати несподівано багато молоді.

Після завершення карантину треба буде посилити громадську роботу.

Серед нас зараз живе багато мігрантів з України, вони можуть нам у цьому допомогти. Ми тут, у Лігніці, маємо кращу ситуацію, ніж деінде, бо багато з новоприбулих хочуть залишитися тут на постійне проживання, віддають своїх дітей до української школи. Нам же треба сприяти тому, аби вони інтегрувалися – і в освітньому закладі, і в нашому середовищі загалом.

На мою думку, ситуація української школи у Лігніці є також доволі

складною. Наглядові органи, згідно з рішенням державних установ, мають повернути навчальні субвенції, виділені на учнів ліцею, що не є громадянами Польщі. Подекуди цю проблему намагаються вирішити спільно з керівництвом освітніх закладів. Однак у Лігніці наглядовий орган, тобто міська муніципальна влада, хоче покласти всю відповідальність саме на школу та на її очільницю Анну Гаврильчак-Маланчак. Дійшло навіть до того, що вони подали до поліції заяву про те, що директорка нібито навмисно обдурювала щодо фінансових питань. Уся ця справа наочно показує дивне ставлення до нашого ліцею. Загострює ситуацію те, що Анна Гаврильчак-Маланчак невдовзі закінчує свою роботу на посаді. У травні треба буде обрати нового очільника IV Загальноосвітнього ліцею.

Я, як голова місцевої ланки ОУП, двічі зустрічався із мером Лігніці Тадеушем Кшаковським у цій справі. Ми пропонуємо йому не ділити учнів за країною походження. Зараз це виглядає так: поки одні діти (місцеві) мають уроки української, інші (приїжджі з України) мають вільний час – ідуть до світлиці або бібліотеки. Замість цього можна ввести, скажімо, заняття з українознавства або української літератури.

Ми й далі вестимемо переговори із наглядовим міським освітнім органом, аби з нового навчального року у нашій школі запрацювала саме така система навчання. ■

Ігор ЩЕРБА

Фото надав Юрій Павлище

УКРАЇНА

ПУЛЬС
УКРАЇНИЗеленський 2.0:
підсумки і плани після двох років при владі

Два роки каденції президента – майже екватор. З чим Зеленський підходить до нього? Які політичні плани будує на найближче майбутнє? І чи готується він до другого президентського терміну? Що залишилося між рядків останньої пресконференції?

Олігархам – бій?

Одна з ключових ще передвиборчих обіцянок Зеленського – зруйнувати кланову олігархічну систему. Втім, за два роки каденції системного наступу на олігархат так і не розпочали. Щоправда, перші кроки на цьому шляху все-таки зроблені, як-от санкції проти Віктора Медведчука і судовий процес, фігурантом якого він став, однак назвати це однозначно антиолігархічною політикою не можна. Усе просто: в боротьбі з Медведчуком і «ОПЗЖ» ключову роль грає не зазіхання на роль ще одного олігарха, а його проросійська діяльність. Власне, на цьому і ґрунтується обвинувачення у державній зраді. Але це аж ніяк не тотожне боротьбі саме з системою, яка має передусім розрубати вузол, на якому тримається вплив будь-якого олігарха: бізнес – підконтрольні партії, політики – великі медіа, передовсім телеканали.

Президент анонсував внесення до Верховної Ради «антиолігархічного закону», утім, його змісту не розкрив. І тут важливо не тільки те, що саме буде в цьому законопроекті (чи не стане він профанацією без жодних реальних обмежень), але і як Зеленський уявляє собі його ухвалення в парламенті. Його фракція складається з різних груп, частину з яких пов'язують із бізнесменами різного рівня. Зокрема – олігархами. Те ж саме може стосуватися й інших парламентських фракцій. А це означає, що голосів за жорсткий і реально дієвий «антиолігархічний» законопроект може просто не вистачити. Або, якщо так вистачить, його ухвалення все одно призведе до дефрагментації парламенту, що найбільше вдарить по монобільшості. Чи піде на це президент? Одне можна сказати напевне: без цього зберегти імідж антисистемного політика буде нереально. А це, своєю чергою – необхідна умова для подальшого втримання рейтингу.

Війна з Росією:
план «Б» не на часі?

Володимир Зеленський неодноразово визначав певні «делайни» для досягнення домовленостей з РФ. Усі вони спливали. Утім, обіцяної альтернативи, таємничого «плану Б» українська влада все одно не оголошувала. Не на часі це і зараз, за словами президента. Україна лишається у форматі нормандської четвірки, але працює над проведенням двосторонніх перемовин із Кремлем. Останнє – більш ніж слизька доріжка, якою Офіс президента продовжує йти. Шансів на конструктивну домовленість з Росією нині немає. А двостороння зустріч із Володимиром Путіним без посередників автоматично знімає бодай політичну залученість західних лідерів. Якщо ніхто особисто не «візує» результати переговорів між Києвом і Москвою, то й особливої необхідності тиснути на Росію для виконання її частини «роботи» ані в Німеччині, ані у Франції не бачитимуть. Тим паче, що Ангела Меркель однозначно не лишатиметься на своїй позиції після парламентських виборів у Німеччині цієї осені.

Утім, найбільше запитань лишає по собі озвучена президентом ідея винести сценарії врегулювання конфлікту на Донбасі на всеукраїнський референдум. Насправді це якраз-таки напругу може бути пов'язане з цією грою: завершений «план А», тобто статус-кво навколо Донбасу, чи ні; вдаватися до іншого

плану, чи не варто. На практиці Україна вже перейшла до «плану Б»: наші переговорники від осені 2020 року дедалі наполегливіше просувають ідею переглянути Мінські домовленості. І формують своє бачення того, що залишити, а від чого – відмовитися, все чіткіше. Як, наприклад, позиція «спочатку – всі безпекові кроки, а потім – політичні; спочатку – контроль над кордоном, а потім – вибори; ні – внесенню „особливого статусу“ Донбасу у Конституцію». І, враховуючи глухий кут у переговорах з Росією, цілком вірогідно, що саме питання подальшої стратегії щодо переговорів, перегляду Мінських угод або конкретних їхніх положень і може бути винесене на всеукраїнський референдум.

Це не про зміну території України чи «відмову» від тимчасово окупованих земель. Таке законом про референдум прямо заборонене. Це скоріше для того, щоб отримати політичний мандат на зміну переговорної тактики. Наприклад, аби наполягати на перегляді Мінських документів або відмові від їх виконання, якщо переглянути не вийде. І це теж тонкий лід, адже самі домовленості не є міжнародним договором. І змінювати тактику президент може без жодного «дозволу». Але можна припустити, що для уникнення подальших звинувачень у небажанні домовлятися з боку готового до широких компромісів електорату, а також у надто розмитій позиції – з боку більш «войовничої» частини суспільства, Зеленський може «прикритися» результатами всенародного голосування. Утім, у кожного референдуму завжди є один дуже серйозний наслідок – він провокує поляризацію між прихильниками різних позицій. І часом результат не вартий штучно спровокованих розколів.

Другий термін:
бути чи не бути?

Якщо перед своїм обранням кандидат Зеленський впевнено говорив, що йде на один термін, то тепер стає більш зрозуміло: про другий строк його команда вже розмірковує серйозно. Хоча публічно президент висловлюється про це обережно: мовляв, залежати від запиту суспільства і рівня виконання обіцянок, але в перекладі з політичної мови це говорить саме про плани щодо переобрання. Не думаю, що буде помилкою сказати, що активність Зеленського як «борця з олігархами» – частина кампанії з підтримки іміджу того самого антисистемного політика. Сюди ж слід віднести і надзвичайний інтерес (щоправда, як і у всіх його попередників) до сфер, які взагалі не належать до компетенцій президента: дороги, будівництво, економіка, енергоресурси. Активність Ради національної безпеки і оборони – це пряме задоволення запиту суспільства на, так би мовити, державницькі рішення: накласти санкції, розібратися з (не)законною приватизацією, митницею тощо. З одного боку, це очікувані людськими кроками, з іншого – в них вистачає популізму. Але в підсумку не заперечив: вони додають Зеленському підтримки і дозволяють тримати рейтинг на рівні, якого не було у жодного з його попередників в аналогічний період президентства. Чи вдасться це зберегти до наступних виборів – не факт, але вже очевидно, що над цим команда Зеленського працюватиме. ■

Марія ЗОЛКІНА

Україна посіла п'яте місце на Євробаченні. У пісенному конкурсі Євробачення, фінал якого відбувся 22 травня у нідерландському Роттердамі, перемогла Італія, а український гурт Go_A посів п'яте місце. В заключному етапі конкурсу змагалися 26 країн. Україну випередили Франція, Швейцарія та Ісландія. Половину балів за виступи давали глядачі країн-учасниць, а іншу половину – професійне журі держав. Український гурт отримав від журі тільки 97 балів (дев'ятий результат), тоді як від глядачів – 267 (другий результат) – один з найкращих результатів – друге місце. Від журі максимальну кількість балів (12) Україні дала тільки Литва. Польське професійне журі не дало Україні жодного балу, натомість глядачі – максимальну кількість – 12 балів (голосувати могли всі, хто перебуває на території Польщі, тому ймовірно велику роль відіграла українська еміграція та громада в цій країні). Гурт Go_A, який представляв Україну, мав брати участь у конкурсі минулого року з піснею «Соловей». Цього року для свого виступу на Євробаченні вони обрали композицію «Шум». Це перша пісня від України за всі роки участі, яка повністю виконувалась українською мовою. В основі пісні лежить давня українська веснянка, яка збереглась ще з дохристиянських часів. Вона пов'язана із ритуалом зустрічі весни. Цю веснянку фольклористи вивчали багато років. Серед них, зокрема, Борис Грінченко та Михайло Грушевський. Італійський рок-гурт Maneskin з піснею «Zitti e buoni» (мовчить і будьте чемними – *ред.*) зізнався, що вболівав саме за Україну, про що його соліст повідомив на пресконференції за підсумками конкурсу.

Міністерство закордонних справ України вимагає негайного звільнення затриманого в Білорусі опозиціонера Романа Протасевича. Про це повідомив у соціальних мережах речник МЗС Олег Ніколенко. «Вчоргове тривожні новини з Білорусі. Цього разу у Мінську затримано білоруського журналіста Романа Протасевича. Чергова атака на свободу слова з боку білоруської влади. Вимагаємо негайного звільнення. На час утримання під вартою права затриманого мають бути безумовно гарантовані», – йдеться у повідомленні. 23 травня літак компанії «Ryanair» сполученням Афіни-Вільнюс здійснив незаплановану посадку в Мінську. Вона була спричинена повідомленням про мінування (яке виявилось пізніше хибним). Після посадки білоруські силовики затримали журналіста, опозиціонера, колишнього редактора телеграм-каналу NEXTA Романа Протасевича, який перебував на борту літака. У Білорусі йому може загрожувати навіть смертна кара.

У Києві під будівлею МЗС українці та білоруси влаштували акцію протесту проти затримання білоруського опозиційного журналіста та блогера.

Її організували представники громадянських ініціатив «Восток SOS» та «Євромайдан SOS». У події взяло участь близько сотні осіб, які тримали прапори Білорусі та України.

Верховна Рада України проголосувала за трьох нових міністрів в уряді. Міністром охорони здоров'я став Віктор Ляшко, міністром економіки – першим віцепрем'єр-міністром – Олексій Любченко, міністром інфраструктури – Олександр Кубраков. Віктор Ляшко досі був головним санітарним лікарем та заступником голови МОЗ. Він пообіцяв зробити все можливе, щоб забезпечити українців вакцинами у перші сто днів своєї роботи міністром. Олександр Кубраков від 2019 року був депутатом парламенту за списком партії «Слуга народу». У листопаді 2019 року переміг у конкурсі на посаду голови Державного агентства автомобільних доріг України, тому того ж року склав депутатський мандат. Олексій Любченко у 2014-2015 роках перебував на посаді радника голови Державної фіскальної служби України. Від 2015 року працював першим віцепрезидентом в ПАО «Укргрохім-холдинг».

До Дня вишиванки, який цього року припав на 20 травня, президент України Володимир Зеленський разом із дружиною Оленою також одягли традиційні сорочки. Фотографії подружжя з'явилися в соцмережах. «Вишита сорочка одне з сердець України, яке ніколи не перестане битися. З Днем вишиванки!», – написав Зеленський у твіттері.

Відвідувачі соцмереж одразу розкритикували крій його сорочки, адже вона нагадує російський традиційний одяг – косоворотку. Дизайнер Артем Климчук, який створював сорочки для подружжя Зеленських до Дня вишиванки, стверджує: вони пошиті за старовинними зразками оригінальних вишиванок, знайдених в музейних архівах Дніпропетровської області.

Підготувала Христина ЗАНИК

Як українці у Польщі святкували День вишиванки

Щороку у третій четвер травня Україна відзначає День вишиванки. Мільйони людей саме у цей час дістають із шаф національне вбрання. До свята, якому вже 15 років, від початку його існування приєднуються також українці у Польщі. 20 травня члени громади прийшли у вишиваних сорочках на роботу, до школи або просто одягли їх удома. Багато хто, публікуючи фото на фейсбук-сторінках, описував сімейні історії, пов'язані з національним вбранням. Як можна дізнатися з цих постів, вишиванням займалися не лише жінки – траплялося, що таке хобі мали й чоловіки.

Варто згадати, що до Дня вишиванки товариство «Майстерня» з Кошаліна опублікувало ролик, присвячений цьому святу. У ньому знялися кілька десятків українців з Польщі, України, Німеччини, Канади, США та навіть Хорватії. Вони розповіли, зокрема, про те, чому вишиваний одяг для них важливий.

Нагадаємо, що ідею акції «Всесвітній день вишиванки» у 2006 році запропонувала студентка Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Леся Воронюк. А поштовою до реалізації стала вишиванка її колеги, яку він регулярно носив на пари. Леся запропонувала

однорічникам обрати один день і одягнути національне вбрання всім разом. Спочатку у вишиванках прийшли кілька десятків студентів та викладачів факультету. Та вже протягом наступних років свято розрослося до всеукраїнського рівня, до нього почала долучатися українська діаспора по всьому світу, а також прихильники України.

Ми презентуємо фотографії у святкових сорочках українців із різних польських міст, які вони опублікували у соцмережах або надіслали до нашої редакції.

Зібрав Павло ЛОЗА

▲ Учні початкової школи у Бартошицях

▲ Цьогорічні випускники ліцею у Білому Борі

▲ Оля Купріянович, Варшава

▲ Наталія Кривуцька, Рязів

▲ Мирослава Джурко, Венгожево

▲ Учениця комплексу загальноосвітніх шкіл у Лігниці

Учні комплексу шкіл у Гурові-Ілавецькому

ГРОМАДА

▲ Єлизавета Кремінська, Гданськ

▲ Учні початкової школи у Білому Борі

▲ Олена та Ярослав Терефенки, Вроцлав

▲ Володимир, Анна та Гриць Халуپی, Кошалін

▲ Гануся Тимець, Гурово-Ілавецьке

▲ Ігор Качор, Щецін

▲ Любомира Тхір, Бартошиці

▲ Ярослав та Магда Гірні-Будки, Міхаловиці біля Варшави

▲ Учениця комплексу загальноосвітніх шкіл у Лігниць

▲ Учні комплексу загальноосвітніх шкіл у Лігниць

▲ Мирослава Булка-Максисько, Слупськ

▲ Ігор Мричко, Люблін

Учні початкової школи у Перемишлі

▲ Дарія Капелюх, Гданськ

Олександр Венгринович:

«Дзвони Лемківщини» єднають

Олександр Венгринович – голова організаційного комітету фестивалю «Дзвони Лемківщини», який щороку відбувається на Тернопільщині, – розповідає про концепцію заходу, роботу з молоддю та популяризацію лемківської культури у світі.

Як виникла ідея та концепція фестивалю?

У кінці 80-х років у Східну Європу прийшли політична відлига і великі переміни. Лемки у Польщі на той час провели уже декілька «Ватр», тим самим підняли питання збереження своєї ідентичності, відродження культури не тільки на нашій історичній Батьківщині, а й у всьому світі, де вони проживають.

У 1944-46 та у 1951 роках в Україну (тодішню УРСР) виселили сотні тисяч лемків, яких розселили у більшості областей. Щоправда, тоді всіх українців з Лемківщини, Перемищини та Холмщини називали саме так. Десять років було заборонено говорити про депортацію, її причини, відновлення культури, збереження нашої ідентичності.

У 70-х роках з'явилися перші ластівки нашого відродження – народні виконавиці, сестри Байко, які з великим успіхом почали співати лемківські пісні, приносили нашим кривим радість і заспокоювали тугу за рідним краєм. Пізніше у Львові виник легендарний мистецький колектив «Лемковина», який радо зустрічали у різних кутках Західної України. Перед новою лемківською інтелігенцією Львова, Тернополя, Івано-Франківська постало питання: хто ми, звідки ми?

Діяльність лемків у Польщі, частково – в Америці, Канаді, їхні потреби в Україні призвели до створення нових мистецьких колективів, до проведення у 1991 році Конгресу лемків в Україні, який відбувся в Тернополі, та великого мистецького заходу на Співочому полі наступного дня, на який зібралися тисячі крив.

Після цього новостворене тернопільське товариство «Лемківщина» зробило перші і не дуже сміливі кроки для проведення I Крайового фестивалю лемківської культури у селі Гутисько, недалеко від Бережан. У цьому населеному пункті проживало близько 50 родин.

Перші два фестивалі відбулися саме там. За цей час було створене крайове товариство «Лемківщина», до якого ввійшли лемківські організації Львова, Тернополя, Івано-Франківська. Виникли технічні проблеми: мала територія села, фестивального поля, клопоти із електроенергією, розміщенням сцени, стоянкою машин та автобусів, наметовим містечком тощо. Тож Колегія

Юрій Венгринович (зліва) та інші лемківські лідери

товариства перенесла захід у Монастириська. Там він відбувся вже 19 разів, від пісенного перейшли до фестивалю лемківської культури. Мета – відродження та збереження нашої самобутньої традиції, ідентичності. Пройшли десятки років, змінилися покоління, але любов до історичної Батьківщини не згасла. На всіх фестивалях на сцені висить гасло «Цне мі ся за тобом, мій лемківський краю».

Чи приїжджають лемки з-за кордону, чи лише свої беруть у ньому участь?

Учасниками нашого фестивалю були мистецькі колективи й окремі виконавці з різних країн, зокрема з Польщі, Словаччини, Сербії, Хорватії, Америки, Канади, Австралії, Молдови. Приїжджають лемки з Америки, Канади, Німеччини, Іспанії, Португалії, Італії, Росії, Бельгії, Греції, Естонії, Литви, Польщі, Словаччини, а також із дуже багатьох сіл і міст України. У середньому фестиваль відвідують 20-30 тисяч людей.

Територія, на якій проводиться подія, – 15 гектарів, порядок охороняють понад сто правоохоронців. До проведення фестивалю залучені комунальні, пожежні, санітарні, медичні та інші служби. Захід набув статусу спочатку крайового, потім Міністерство культури України надало йому статус всеукраїнського, а тепер – і міжнародного.

Віктор Ющенко на фестивалі «Дзвони Лемківщини»

Чи розвивається лемківська культура, яким чином сьогодення впливає на неї?

Діяльність товариства «Лемківщина» поєднала десятки тисяч лемків, і вони гордо заявляють про себе. До товариства входять 18 обласних організацій з України. Найбільші – Тернопільська, Львівська, Івано-Франківська, Закар-

Відкриття пам'ятника

патська. Лемки в Україні проживають чотирма групами. Найбільша – це депортовані; друга – автохтони Закарпаття; третя – невелика і маловивчена, це лемки, яких переселили в XVII-XVIII століттях у центральні області; а четверта – це невелика кількість лемків зі Словаччини, переселених у 1945 році у Волинську область, вони теж майже не досліджені.

Про лемків та їхню культуру говорять по радіо, телебаченню, в інтернеті, створюють фільми – як професійні, так і аматорські. Лемківська пісня є в репертуарах майже усіх серйозних мистецьких груп України.

Заходи, присвячені лемківській культурі, проходять у Луганській, Полтавській, Закарпатській областях. У Львівській області відбувається обласний фестиваль у Зимній Воді, також є події у Бориславі, Городку, Самборі. У Івано-Франківській області – у Рож-

нятові, у Тернопільській області – в селах Гутиську та Ягольниці.

Силами лемків побудовано церкви у Тернополі, Львові, Пустомитах, Івано-Франківську. У Тернопільській, Львівській, Івано-Франківській областях є пам'ятники, що вшановують жертв депортації. Був один і на Луганщині, але його у 2014 році зруйнувала російська армія.

Також з'являються альманахи, календарі, інтернет-видання, газета «Дзвони Лемківщини» і багато іншого. Багато лемків беруть участь у радіо- та телепередачах. Є сайти, сторінки на Youtube. Пройшло вже чимало наукових конференцій з питань депортації, збереження нашої ідентичності, або ж присвячених видатним діячам. У музейному комплексі «Лемківське село» можна ознайомитися із одягом, предметами побуту та культурою загалом. Також музеї лемківської культури та історії розташовані у місті Монастириська Тернопільської області, селі Зеричево Закарпатської області, а музей-садиба родини Антоничів знаходиться у Борятині Львівської області. Усе це – державні заклади. Окрім них, на громадських засадах працюють осередки на Тернопільщині (в Гутиську, Бережанах, Копичинці, Калущі, Бориславі) та в самому Тернополі. Вони присвячені історії, культурі та навіть різьбі по дереву. У Монастириськах вже два роки проводиться крайовий дитячий фестиваль на Зелені свята, у якому беруть участь близько 300 виконавців. Традиційно проходять Різдвяні свята з вертепом, маланкою, концертною програмою в Тернополі, Львові, Івано-Фран-

ківську та інших містах. До Великодніх днів проводяться виставки, майстер-класи лемківських писанок у Львові, Тернополі, Монастириськах, Чорткові. Вечори пам'яті відбуваються у Києві, Львові, Тернополі, Івано-Франківську, Ужгороді, Хмельницькому та в багатьох інших містах і селах.

Чи долучається молодь? Як загалом вона ставиться до звичаїв та традицій своїх предків-лемків?

Старші покоління від нас відходять, і наступні дедалі активніше беруть участь у діяльності товариств. Молодіжні організації є у Львові, Івано-Франківську, Чорткові, Монастириськах. Дуже активно проявляє себе «Молода Лемківщина» у Львові, вона видає інтернет-газету, має сторінку на Youtube, виступає на різних фестивалях, проводить лемко-співи у багатьох містах.

Історія

Отець Олексій Стецьків:

життєвий шлях, релігійна і громадська діяльність

Олексій Стецьків народився 8 вересня 1906 року в селі Опари Дрогобицького повіту. Парохом там довгий час працював відомий галицький письменник, перекладач, діяч «Просвіти» о. Михайло Бачинський. Отець-парох відзначався особливим організаторським талантом: у трьох селах, що належали до його парафії, він побудував читальні, був активним оборонцем рідної мови і прав людини в урядових установах. Можливо, певним чином активність, талант і організаторські здібності цього отця і вплинули на вибір подальшої долі молодого хлопця.

▲ Отець Олексій Стецьків у парафії у Пілаві-Дольній. Фото з архіву автора

У 1922 році майбутній священник вступив на навчання до I державної гімназії імені Юзефа Пілсудського в Стрию. На початку століття вона була формально ультраквістичною (двомовною), навчання велося польською та українською мовами. При цьому підручників українською було дуже мало.

У 20-х роках у гімназії працювали декілька професорів-українців: відомий мовознавець, перекладач Михайло Білик; фольклорист, композитор, диригент Євген Форостина; директор української жіночої семінарії «Рідна школа», керівник багатьох українських громадських установ Тадей Залеський. Попри складні тогочасні умови, професорам вдалося не лише передати своїм учням професійні знання, але й закласти основи активної громадянської позиції. Серед однокласників майбутнього отця передусім слід згадати публіциста, революціонера Лева Ребета; члена ОУН, референта з продовольчих питань Українського центрального допомогового комітету в Кракові Романа Яримовича; громадського діяча діаспори, керівника бібліотеки слов'янського відділу при Сиракузькому університеті (США) Іллю Городецького; публіциста, науковця, політичного і громадського діяча, викладача права в університетах Аргентини Богдана Галайчука; повітового провідника ОУН Стрийщини Зеновія Гойсака.

Олексій Стецьків обрав духовний шлях. У 1931 році він вступив на навчання до профільної семінарії у Перемишлі. Там найбільше уваги приділяли вивченню біблійної історії, основ догматики, єврейської та церковнослов'янської мов, літургії. Займалися також християнською філософією, спеціальною догматикою, введенням до Святого Письма, гомілетикою і проповідництвом, моральним і пастирським богослов'ям, історією церкви, церковним правом, гадетикою, катехитикою і методикою. Як зазначає дослідник історії церкви Ігор Пилипів, виховання священників у Духовній семінарії в Перемишлі про-

водилося на засадах «християнського патріотизму».

Важливу роль у цьому відігравали колективна та індивідуальна самоосвіта. Усе це — під керівництвом духовника, функції якого у той час виконував о. Микола Денько. Випускникам семінарії видавали «свідцтво укінчення богословських наук».

Популярною була і наукова праця. Ще у 1922 році в семінарії створили Богословське наукове товариство, у складі якого діяли чотири секції: богословська, суспільного питання, українознавча, протиалкогольна й протинікотинова. Керівник наукового товариства, якого з 1933 року обирали на загальних зборах, повинен був стежити за плановістю наукової роботи та кількістю виступів у секціях чи в товаристві загалом. На четвертому році навчання Олексія Стецьків виконував функції голови управи цієї організації.

Щоденним життям і діяльністю духовної семінарії цікавився тодішній перемиський єпископ Йосафат Коциловський. Він часто відвідував заклад особисто, а у своїх промовах вказував на величкий ідеал католицького священника, до якого семінаристи повинні прямувати. Єпископ доручив запровадити у закладі щомісячні реколекції, розпорядився, щоб навчальний рік був довшим і починався вже у середині вересня. Запровадив у семінарії заняття з аскетички, яку доручив викладати о. Миколі Деньку. Часто на сторінках «Єпархіяльних відомостей» та інших часописів єпископ закликав отців-парохів якнайкраще опікуватися майбутніми духовниками.

У міжвоєнні роки Йосафат Коциловський висвятив понад 400 священників, а значна частина випускників взяла активну участь у розвитку церкви. 8 березня 1936 року в Перемишлі з рук єпископа був висвячений і отець Олександр Стецьків.

У «Перемиських єпархіяльних відомостях» за той рік можна прочитати, що всі 20 тодішніх випускників духовної семінарії у травні-червні були іменовані

ні до різних парафій Перемиської єпархії. Цікаво, що прізвища Стецьківа там немає, натомість у Добрянах значиться майбутній генеральний вікарій примаса Польщі у справах греко-католиків о. Василь Гриник. Однак в інших джерелах можна знайти дані про те, що Олексій Стецьків усе ж потрапив до Добрян.

По-різному склалася подальша доля однокурсників о. Стецьківа: дехто загинув ще у воєнний час (оо. Вовк Петро, Данилків Іван, Паньків Теодор); хтось прийняв православ'я у 1946 році, залишився у парафіях у Галичині і таємно правив греко-католицькі богослужіння (оо. Жук Стефан, Радьо Андрій, Ортинський Юліан); дехто змушений був емігрувати на Захід, осів десь у Польщі, в римо-католицькому обряді (оо. Бозюк Володимир, Галазика Іван, Рожак Андрій); когось доля закинула аж за океан — у США чи Канаду (оо. Габак Микола та Гардубала Петро).

Першим місцем служіння о. Стецьківа після висвячення стала парафія села Добряни Судово-Вишнянського деканату, де він у 1936-1937 роках працював отцем-сотрудником пароха Любомира Шарка. Про цей період відомостей збереглося небагато; знаємо лише, що у той час церкву в Добрянах відновлювали.

З 1937 по 1946 роки о. Стецьків працював у парафії Ракова і Берестянів тодішнього Старосолянського деканату поблизу Самбора. Там він пережив і перший прихід більшовиків, і нелегкі роки німецької окупації, і повернення більшовиків у 1944-му.

Ув'язнення та переїзди

1946 рік став переломним у житті о. Стецьківа. НКВС арештувало його у Старому Самборі. Про ці події можна дізнатися з листа о. Василя Гриника єпископу Іванові Бучку, датованого 15 березня 1946-го.

«Прибув тут один молодий священник (Олексій Стецьків) зі Самбірщини. Він на зібранні деканальнім в районової управі в Старім Самборі виступив в обороні греко-католицької церкви. За се його на місці по зборах ув'язнено і наразі поміщено в лихо заосмотрений в замок кімнати районної управи, і не поставлено при дверях варті. Священнику сему удалось втіти до своєї парохії, і там кілька місяців жив в хаті парохіянина, доки місцевий латинський парох, переселяючись у Польщу не перевіз його через границю у своїй шафі. Але в Перемишлі латинські вірні з цього села донесли місцевій перемиській поліції про перевезення греко-католицького священника. Поліція прибула на місце постою, отруїла його, але мимо цього під ослоною вечірнього сумерку сему священникові удалось змити погоню і облаву за собою. Про це довідався підписаний від нього самого».

Після нелегального переходу радянсько-польського кордону о. Стецьків (у документах — ks. Alexy Styczek), скориставшись правом «бритиуалізму» (служіння у двох обрядах — латинському та візантійському — *ред.*), працював вікарієм у римо-католицькій парафії Згурско, де ще від 1929 року парохом був о. Казимир Дзюжицкий. У повоєнні роки обидва отці активно зайнялися ремонтом костелу.

Олексій Стецьків згодом переїхав до Нижньої Сілезії. Важко сказати точно, чи це відбулося внаслідок акції «Вісла», чи з якихось інших міркувань. Після приїзду до Вроцлава деякий час він працював капеланом у шпиталі оо. Боніфратів.

1946 року був номінований у Мілічі, але незабаром його перевели до Болеславця, де він працював вікарієм пароха Яна Мотики. Отці активно вели душпастирську діяльність, бо парафія, розташована на «понімецьких» землях (які до цього перебували у складі Німеччини після втрати Польщею незалежності — *ред.*), швидко розросталася, і наприкінці того року налічувала вже понад 8 тисяч вірян. Цікаво, що у Болеславці активну душпастирську діяльність провадив останній німецький капелан о. Пауль Зауер. Ще за часів III Рейху він раз на місяць вів богослужіння для примусових робітників-поляків, незважаючи на можливі переслідування з боку тодішньої влади.

У 1949-1952 роках Олексій Стецьків був отцем-парохом у парафії Непорочного серця Богородиці у Марцишуві. Його прізвище знаходимо у списку священників, які підтримали у той час припинення діяльності вроцлавського «Карітасу».

Греко-католицькі духовники були під пильною увагою польських органів безпеки. У Вроцлаві у липні 1951 року завели справу під кодовою назвою «Баламути» («Wichrzyciele»), у межах якої силовики стежили та збирали дані про греко-католицьких священників у Вроцлавському воєводстві. Збереглося небагато матеріалів цієї справи, але з них можна зробити висновок, що спроби завербувати агенти серед духовників закінчилися невдачею. Однак такі плани розробляли принаймні до весни 1953 року. Жодних доказів нелегальної діяльності греко-католицького кліру органи безпеки не роздобули. Незабаром, найімовірніше — у 1954-му, цю справу закрили.

У 1952 році о. Стецьків стає парохом у селі Пілава-Дольна у тодішньому Валбжиському воєводстві. Там збереглися два костели: парафіяльний костел св. Катерини Олександрійської з XVI століття, побудований у готичному стилі (місцеві називають його «білим»), і костел Різдва Богородиці, побудований 1882 року («червоний»).

Уже з перших років праці там о. Стецьків вів активну душпастирську діяльність. Як згадує відомий польський письменник, публіцист, отець-домініканець Яцек Салій, на парафії часто проводилися реколекції. Він досить позитивно характеризує роботу отця в надзвичайно складних умовах, наголошуючи, що у день смерті Сталіна він розпорядився, щоб у його парафії дзвони не дзвонили.

У 1956 році Олексія Стецьківа номінували отцем-каноніком.

Хоча офіційно він не проводив літургій у греко-католицькому обряді, отець, без сумніву, докладав до відновлення греко-католицького душпастирства у повоєнній Польщі. Про це свідчить його участь у 1957 році у конференції у Вроцлавській дієцезії щодо поновлення богослужіння.

1976 року отець переніс важку хворобу, через яку втратив зір в одному оці. У 1980-му він вийшов на пенсію, а в парафії у Пілаві-Дольній став працювати о. канонік Ян Кшанік.

Про діяльність отця в останній період життя відомостей знайти не вдалося, однак його прізвище значиться серед греко-католицького духовенства у церковному календарі за 1988 рік.

Окрім цього, у Пілаві-Дольній вдячні мешканці назвали його іменем одну з вулиць, що не може не свідчити про добру пам'ять про нього. ■

Павло ТЕЛІШ,
доцент географічного факультету
Львівського університету
імені Івана Франка

КУЛЬТУРА

Таємниця іконописання

Майже сто ікон можна було побачити нещодавно в Пілі, де в карантинних умовах відкрилася виставка «Слово стало тілом». Попри обмежені можливості відвідування галереї, ті, кому вдалося це зробити, не приховували свого захоплення та молитовної задуми. На виставці були представлені роботи з Міжнародного майстер-класу з іконопису в Новиці у 2020 році під гаслом «Слово стало тілом», а також 37 ікон, створених на цих же заняттях у попередні роки – темами тоді були, серед іншого, «Апостоли та святі рівноапостольні», «Мученики та сповідники», «Різдвяні ікони», «Притчі», «Обожествленне тіло», «час смерті / час життя» та «Псалми».

— Ми захоплені цими роботами — вони просто чудові. Уперше ікони ми бачили в Супраслі, що на Підляшші. Іконописанням також займається одна з наших товаришок. Однак те, що знаходиться тут, — це мистецтво найвищого рівня, — каже одна з відвідувачок виставки.

«Основа християнства — таємниця Боготілення: Невидимий, Незбагнений Бог народжується від Діви як людина, проповідє Євангеліє, терпить страждання, вмирає на Хресті і воскресає. Свідки Його проповіді, смерті і Воскресіння несуть Звістку про Нього по всьому світу. Християнська релігія поширюється світом, породжує нову культуру і нове мистецтво, квітесенцією якої є ікона», — написала Ірина Язикова, авторка статті «Слово стало тілом. Ікона як відображення таємниці Боготілення», розміщеної у каталозі до виставки.

— Скільки у них змісту, глибини та просто краси. Вони вражають своєю символікою. Те, що їх показали у Пілі, — це просто Божий знак, — каже директор Художньої виставкової галереї Едмунд Вольський.

Справа у тому, що ця подія не була запланована — якраз у цей час ікони мали презентувати у Білорусі, звідки походять теж учасники майстер-класів у Новиці. Але завадила пандемія, тож художниця Ельжбета Василик, яка працює в місцевій галереї, організувала показ у Пілі.

Сама Ельжбета минулого року також взяла участь у Міжнародному майстер-класі з іконопису в Новиці, на виставці презентували дві її роботи. Подія про-

йшла у межах Показу сучасного живопису на релігійну тематику, який проводиться у Пілі щонайменше два роки.

— Я пишаюся тим, що у нас вдалося провести цю виставку. Тим більше, що останні кільканадцять років у цій частині Польщі таких заходів не було. Таким чином ми повертаємо ікону до галереї, — каже Едмунд Вольський.

На його думку, силою цієї виставки є біблійна розповідь та її артистизм — ікони зображують Старий та Новий Заповіти. Захоплюють вони і поєднанням традиції з сучасністю, показуючи, що цей вид мистецтва розвивається.

— Тут є роботи, написані, здається, нетрадиційною технікою. Вони відрізняються від тих, що ми бачили в Супраслі, — зауважує одна з відвідувачок.

— У Польщі ми звикли думати про ікону, взірцем якої є російська. Часто для людей, які приходять на наші виставки, виявляється дивним те, що

вони тут бачать, — речі, які вони собі уявляли, аж ніяк не матеріалізуються у виставковому залі. З іншого боку, традиція іконопису розвивалася по-різному в різних частинах Європи. Те, що можна побачити на виставці у Пілі, — це не лише експерименти живописців. Це алюзія на різноманітні традиції, — розповідає кураторка події Катажина Якубовська-Кравчик.

Ще один куратор та водночас — ініціатор майстер-класу в Новиці, Матеуш Сора, додає:

— Проблема є набагато глибшою, оскільки стосується відповіді на питання: як у нинішні часи розмовляти про релігійний досвід? На мою думку, якщо вихідним пунктом є рефлексія над Біблією чи текстом Євангелія, то живопис, який, з одного боку, апелює до класики, а з іншого — черпає натхнення з сучасності, на це надихає. Синтез традиції та авангарду, який ми бачимо у роботах хоча б Юрія Новосільського, є винятковим явищем, і може бути вказівкою для багатьох молодших сучасних художників, які також хочуть говорити власним голосом. Маю надію, що ми зможемо ділитися своїми роздумами на тему релігії — саме так відбувається у Новиці.

Матеуш Сора розповідає, що, коли митці приїжджають туди вперше, то, буває, питають його, які повинні малювати. Тоді він відповідає: так, як хочете, ви ж робите це не для мене, а для себе. У Новиці творці обмежені тільки власною майстерністю та уявою.

Авторами близько 100 робіт є 57 живописців із шести країн: України, Білорусі, Грузії, Сербії, Литви та Польщі.

— Це одна з найкращих виставок, шкода буде з нею прощатися. Ті, хто не зміг побачити її зараз, зможуть поїхати до Вінниці та Львова. Я вважаю, що такі заходи треба організовувати частіше, оскільки нинішній світ став дещо позбавлений глибини. Люди забули звідки взяли на цій землі, і що повинно бути у житті найважливішим; заблукали в пошуках матеріальних благ. Ікона зупиняє нас і спонукає задуматися над власним життям, — каже Едмунд Вольський. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото авторки

Продовження з 8 сторінки

Згаданий вже крайовий дитячий фестиваль ми плануємо зробити всеукраїнським. Також у Монастирських діє мистецький дитячий колектив «Фрайрки», у якому — близько 150 дітей, він виступав у багатьох містах України, Польщі, Італії. Дитячі гурти є у Калуші, Трускавці, Львові.

Цього року ми вперше провели всеукраїнський дитячий фестиваль онлайн, він мав близько 350 учасників. У переддень Великодніх свят ми організуємо виставки-конкурси, майстер-класи лемківської писанки, учасниками яких є передусім діти.

Є в молодіжному русі й проблеми. Ми не можемо створити міжобласну молодіжну організацію.

Які проекти, що стосуються популяризації лемківської культури та історії, вважаються найбільш вагомими?

У майбутньому ми плануємо створити недільні школи, у яких діти вивчали би нашу говірку та історію. Дуже пишаємося тим, що у Монастирських діє музеї. Обласна державна адміністрація виділила кошти на його переобладнан-

ня. Але нашим найбільшим проектом є перетворення музею у комплекс «Лемківське село», де хочемо побудувати скансен.

Сьогодні започатковане будівництво приміщення самого музею площею 800 кв. м. Це буде один із найсучасніших закладів, присвячених лемківській культурі. Місто Монастирське повинно перетворитися у міжнародний центр такої культури.

Окрім цього, ми вимагаємо від Верховної Ради прийняти закон про депортацію і надання політичної оцінки подіям в 1944-51 років, а також розробити й ухвалити державну програму відродження і збереження культурної спадщини лемків — етнографічної групи українського народу, яка через депортацію опинилася на межі зникнення. Одночасно з розбудовою скансену «Лемківське село» необхідно розвивати інфраструктуру фестивалю.

Який вид лемківського мистецтва сьогодні найбільш популярний?

Самобутня музика. Вона займає вагомe місце у золотих скринях пісенності української, польської, словацької культур. Слід згадати і музику до гімну України, написану вихідцем

із Лемківщини Михайлом Вербицьким; і Дмитра Бортнянського — його твори, зокрема «Херувими», «Многая літа» звучать щоденно; а також «Пересопницьку Євангелію», написану лемком з Сянока Михайлом Василевичем, на якій президенти України складають присягу. Дивно, що така мала етнічна група українського народу дала світу так багато великих постатей і мистецьких шедеврів.

Які плани має фестиваль «Дзвони Лемківщини» на майбутнє?

Наш захід присвячений не тільки пісням, а й лемківській культурі. Ми проводимо не лише концерти, а й ви-

ставки, майстер-класи, у нас є містечко народних промислів, традиційної лемківської кухні, торгівлі сувенірами, а також спортивне та розважальне. Хочемо з кожним роком покращувати інфраструктуру: побудувати санітарно-побутові приміщення, сучасну сцену, глядацький зал на 1000 місць, закінчити будівництво приміщення самого музею. На все потрібні великі кошти, які так важко роздобути. Ми шукаємо спонсорів. Наша мета — фестиваль має стати найкращим і найбільшим фольклорним святом в Україні, а може, й у світі. ■

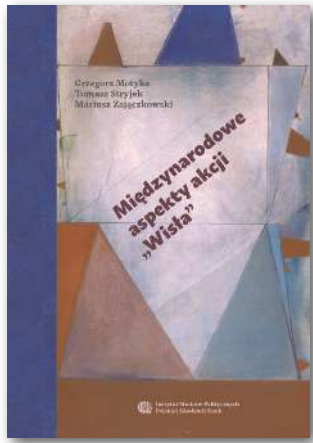
Наталія ПАСІЧНИК
Фото надані Олександром Венгриновичем

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Олександр Венгринович народився 23 листопада 1939 року в м. Криниця Краківського воєводства у Польщі. У жовтні 1945 року його разом з батьками депортували у м. Монастирське Тернопільської області. Має вищу освіту, працював на будівництвах Тернопільщини на посадах від майстра до керівника будівельної організації. У 1990 році виникло товариство «Лемківщина», куди його обрали до керівного органу. Через три роки став головою організації. 2001 року на 3'їзді лемків України було створене всеукраїнське товариство «Лемківщина», очільником якого також обрали Олександра Венгриновича. 20 разів був головою організаційного комітету фестивалю у Монастирських.

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Grzegorz Motyka, Mariusz Zajączkowski, Tomasz Stryjek, **«Międzynarodowe aspekty akcji „Wisła”»**. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN, 2020. – 604 s.

Поганий українець залишився у Польщі...

Нещодавно пройшла чергова річниця акції «Вісла». Розширити знання про неї можна, прочитавши книжку «Міжнародні аспекти акції „Вісла”» авторства відомих польських істориків Гжегожа Мотики, Маріуша Зайончковського та Томаша Стриєка. Праця, котра має близько 600 сторінок, упорядковує дотеперішні напрацювання, а також пропонує новий, розширений погляд на вже відому історію — науковці аналізують співробітництво урядів Польщі, Чехословаччини та Радянського Союзу у справі виселення українців.

Контекст Москви

Погляд на депортацію з точки зору сусідніх столиць дозволяє побачити, що вона була вписана у схему побудови Центральної Європи за радянським зразком. Спокій на прикордонні був метою як Варшави, так і Советів та Чехословаччини. Коштами або способами, якими цей спокій буде досягнуто, ніхто не переймався. «Саме тому про-

ведення акції „Вісла” практично від початку обговорювалося з сусідами, а служби трьох держав координували дії з метою ліквідації українського підпілля», — пише Гжегож Мотика у першій частині книги.

На думку автора, сучасні дослідження не дозволяють говорити виключно про головну роль Польщі в депортаціях 1947 року, хоча не можна цього виключати. У книзі порівнюються різні погляди істориків на це питання: частина науковців вважає, що акція «Вісла» була абсолютною ініціативою польських комуністів, інші переконують, що її затвердила Москва. Сам Гжегож Мотика не має сумнівів, що відповідні документи потрапили на робочий стіл Сталіна, проте донині не з'ясовано, коли саме акція була погоджена Радянським Союзом. Той факт, що ці документи досі не розсекречені, на думку автора, вказує на ймовірність широкого втручання СРСР у польські справи.

Мотика вказує на те, що акція «Вісла» дала українським комуністам аргумент, аби повернутися до практики виселення у глиб Союзу цілих сімей, невіддільних владі. Автор підкреслює також, що у Чехословаччині боротьбу з УПА використовували як аргумент для встановлення у державі повної тоталітарної комуністичної влади. Тут комуністи також пояснювали свої репресії щодо демократичних сил нібито їхніми зв'язками з українськими націоналістами.

Українець — це фашист

Наступний автор — Маріуш Зайончковський — аналізує висвітлення акції «Вісла» та українського підпілля у пресі на території досліджуваних держав. Історик відзначає, що більшість тодішніх текстів була прямою пропагандою, яка працювала у трьох напрямках. По-перше, демонструвалися зв'язки українського націоналізму з німецьким нацизмом та антикомуністичним польським підпіллям. Підкреслювалося,

що всі ці сили управляються із Заходу і прагнуть розв'язати III Світову війну. Пропаганда вказувала й на участь або співучасть українських націоналістів в нацистських вбивствах поляків та євреїв. По-друге, акцентувалася потреба знищення УПА, тому в пресі широко описували жорстокість бандерівців, які «сяють звірачою ненавистю до польського народу та держави». По-третє, ці тексти закликали поляків до поселення на територіях, що залишили українці, у південно-східній частині держави. «Врешті будували також стереотип українця — доброго в УРСР і поганого, який надалі залишається на території післявоєнної Польщі», — відзначає Маріуш Зайончковський. Історик підкреслює, що комуністична пропаганда прагнула, аби суспільство не розрізняло УПА та українців, зокрема лемків, які залишилися в Польщі після 1947 року. Тогочасна преса, пишучи про українських фашистів та їхні злочини, хотіла кинути підозри на всіх українців. Це дозволяло комуністам застосовувати принцип колективної відповідальності щодо усього нібито ворожого населення. Маріуш Зайончковський відзначає також, що огляд преси польських націоналістів та комуністів вказує на їхні спільні цілі. Одні і другі заперечували існування українців як окремої слов'янської нації і вважали, що в Польщі вони мають бути повністю асимільовані.

Історична пам'ять та місце для компромісу

Третя і остання частина книги присвячена місцю акції «Вісла» в політиці пам'яті та історіографії з часу демократичних перетворень 1989-1991 років і до сьогодні. Її автором є Томаш Стриєк. Він аналізує праці польських та українських істориків про акцію «Вісла» на фоні взаємної політики пам'яті Києва та Варшави за останні тридцять років. Що цікаво, оглядом охоплені як фахові академічні роботи, так і ті, що та-

ким критеріям не відповідають. Автор пише також про роль істориків у польсько-українському діалозі щодо конфлікту 1939-1947 років. Томаш Стриєк демонструє тут широкий політичний контекст, який створюють не тільки політичні партії чи центральна та місцева влада, але також суспільні актори, серед яких є товариства депортованих в Україну чи організації української меншини у Польщі. Автор показує також, до чого призвела відмова засудження польським Сеймом акції «Вісла» у 2012 році та брак державної підтримки річниці депортації, яку організовувало Об'єднання українців у Польщі в 2017 році.

В «Міжнародних аспектах акції „Вісла”» пояснюється й те, чому час для зустрічних жестів поляків та українців в контексті важкого минулого вже пройшов. Тиск однієї сторони на іншу або втікання від складних питань завжди ведуть до нових проблем у відносинах між сусідами. Томаш Стриєк пише, що процес примирення держави повинні виконувати швидко, а не розтягувати у часі, лише так можна дати сигнал суспільству про його невідворотність. «Здається, що немає іншого шляху, ніж активне залучення власного апарату справедливості проти власних злочинців та власних коштів для компенсації жертвам серед своїх громадян. Звичайно, якби Польща та Україна діяли таким чином, то у їхній політиці щодо минулого не меншу роль, ніж історики та вчителі історії, виконували б юристи та вчителі суспільствознавства», — пише у підсумках Томаш Стриєк. Він переконує, що у справі акції «Вісла» та її засудженні польським Сеймом є місце для компромісу, а вдалим моментом міг би стати 2022 рік і 75-та річниця акції. На думку історика, можливим є також зближення позицій щодо оцінки Волинської трагедії. Відкритим залишається питання: чи готові сторони зустрітися з такими викликами? ■

Григорій СПОДАРИК

ОГОЛОШЕННЯ

Курс для молодих лідерів з громади та серед мігрантів: запис триває

Ви — молодий активіст чи активістка з українського середовища? Тоді візьміть участь у Курсі для молодих активістів/-ок, який відбудеться 9-13 серпня 2021 року в Українському домі у Перемишлі. Безкоштовний Курс активістів М&М скерований до осіб у віці 18-35 років, які є представниками середовища нацменшин або мігрантів, а також проживають/активно діють на території Нижньосілезького (Дольношльонського), Сілезького (Шльонського), Мазовецького, Малопольського та Підкарпатського воєводств.

Завдяки участі у курсі ви:

- дізнаєтесь, як змінити реальність навколо себе,
- зміцните себе (у тому числі в контактах з іншими),
- дізнаєтесь про інструменти громадської діяльності,
- навчитесь генерувати ідеї для діяльності,
- зміцните свої навички спілкування,
- навчитесь планувати та реалізовувати ініціативи.

Заповніть анкету (на сайті «Нашого слова» в рубриці «Новини» є посилання на анкету) до 20 червня 2021 року, а організатори повідомлять вас до середини липня, чи ви пройшли відбір до участі у курсі. Увага! Заповнення анкети зголошення не є автоматичним зарахуванням до участі в курсі.

Для участі у тренінгу потрібне знання польської мови на середньому (комунікаційному) рівні. Учасникам курсу організатори забезпечують проживання, харчування та відшкодовують витрати на проїзд.

Якщо у вас є запитання, пишіть до Об'єднання українців у Польщі, відділ у Перемишлі на адресу: katarzyna.komar@ukraincy.org.pl або телефонуйте: **888 126 922**.

Дана подія організовується в рамках Коаліції організацій меншин та мігрантів за підтримки програми «Активні громадяни — Державний фонд», що фінансується з фондів Європейського економічного простору (ЄЕП).

K MM
Koalicja Organizacji
Mniejszościowych i Migrantów

**Bezpłatny kurs
dla młodych
animatorów**

XXXIII

Регіональний український фольклорний ярмарок
Regionalny Ukraiński Jarmark Folklorystyczny

З МАЛЬОВАНОЇ СКРИНИ

Амфітеатр Кентшин, 05. 06. 2021, початок о 12.00 **КЕНТШИН 21**

Z MALOWANEJ SKRZYNI

Amfiteatr Kętrzyn, 05. 06. 2021, początek o godz. 12.00 **KETRZYN 21**

ГАЛА-КОНЦЕРТ
„XXX РОКІВ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ”

KONCERT GALOWY
„XXX LAT
NIEPODLEGŁEJ UKRAINY”

Виступлять/Wystąpią:
Ансамбль українського народного танцю «ЧЕРЕМОШ»
Zespół Ukraińskiego Tańca Ludowego „CZEREMOSZ” z Węgorzewa
Вокально-інструментальна група «ГАРАЗД» з Гданська
Grupa wokorno-instrumentalna „HARAZD” z Gdańska
Вокально-інструментальна група «СЛОВ’ЯНСКА ДУША» з Гданська
Grupa wokorno-instrumentalna „SŁOWIAŃSKA DUSZA” z Gdańska

Organisatorzy / Organizatorzy
Ольштинський відділ ОУП / Olsztynski Oddział ZUWP
Міський гурток ОУП в Кентшині / Kolo Miejskie ZUWP w Kętrzynie
Кентшинський центр культури / Kętrzyńskie Centrum Kultury

Zrealizowano dzięki wsparciu:
Burmistrza Kętrzyna
Starostwa Powiatu Kętrzyńskiego

Patronat medialny:
Media-partnera:
Nasze Słowo

**WSTĘP
WOLNY**

**TRANSMISJA
ONLINE**
<https://cerkiew.eu/?p=2401>

**ZAŁOŻ
MASECZNE**

ОЛЬШТИНСЬКИЙ ВІДДІЛ ОУП І ЛАНКА В ОЛЬШТИНІ
OLSZTYŃSKI ODDZIAŁ ZUWP I KOŁO W OLSZTYNIE

Запрошують/Zapraszają

РЕГІОНАЛЬНИЙ ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ КОНЦЕРТ REGIONALNY KONCERT SZEWCZENKOWSKI

06. 06. 2021 r. СОБОР УГКЦ Покрови св. Богородиці (культурний центр) в Ольштині
SOBÓR UCGK p.w. Bogurodzicy (centrum kultury) w Olsztynie

ПОЧАТОК/POCZĄTEK: год./godz. 11.30

ВИСТУПЛЯТЬ/WYSTĄPIĄ:
ВОКАЛЬНИЙ ГУРТ «ЛІСОВА ПІСНЯ» З БАРТОЩИЦЬ
GRUPA WOKALNA „LISOWA PISNIA” z BARTOSZYC
ВОКАЛЬНИЙ ГУРТ «СУЗІР’ЯЧКО» З ОЛЬШТИНИ
GRUPA WOKALNA „SUZIRJACZKO” z Olsztyna
ЛІРНИК СЕРГІЙ ПЕТРИЧЕНКО
LIRNIK SERHIJ PETRYCZENKO
УКРАЇНЬСЬКА МОЛОДЬ ОЛЬШТИНИ
MŁODZIEŻ UKRAIŃSKA z OLSZTYNA

У програмі / W programie:
Презентація «Зв’язки Тараса Шевченка з поляками».
Виставка «30 років ОУП на Warmii i Mazurach»
Виставка „30 LAT ZUWP na Warmii i Mazurach”.

Зорганізовано dzięki finansowemu wsparciu:
MSWiA

Patronat medialny:
Media-partnera:
Nasze Słowo

**TRANSMISJA
ONLINE**
<https://cerkiew.eu/?p=2401>

**ZAŁOŻ
MASECZNE**

Kraków

ZADANIE PUBLICZNE
WSPÓŁFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW
MIASTA KRAKÓWA

Otwarty Kraków

30.05.2021

ONLINE

YouTube: ZUWP Kraków

ЕТНОДИЗІН

Wyszywanka style

Показ традиційної української моди
Pokaz tradycyjnej ukraińskiej mody

Об'єднання українців у Польщі

Nasze Słowo

UAIKRAKOW

BA

ШАНОВНІ БАТЬКИ І ДОРОГІ УЧНІ!

**Комплекс шкіл з УМН
в Гурові-Ілавському
запрошує
випускників початкової школи
продовжувати навчання
в нашій школі
у 2021-2022 шкільному році.**

А наша школа це:

- ▶ якісне навчання,
- ▶ індивідуальний підхід,
- ▶ плекання рідних звичаїв та традицій,
- ▶ змога розвивати свої таланти (танці, співи, спорт),
- ▶ комфортне проживання в гуртожитку школи.

Чекаємо на Вас.

Дирекція, вчителі, вихователі та Ваші старші друзі

**ЗАПРОШУЄМО
ДО НАШОЇ ШКОЛИ!**

Контакт зі школою:
телефон до секретаріату: 897-611-243
sekretariat@szkolazdumka.pl
szkolazdumka.pl

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemysław), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Igor Isajew (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwanuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukrainia.com.pl

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukrainia.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Słowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. **Nakład** 2500 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:
IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Słowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

ISSN 0274-9254

9 177 002718 254 12

Розділяємо біль з
отцем мітратором Богданом Галушкою
з приводу смерті батька
† Еміліяна Галушки

Моливно єднаємось з Вами
і бажаємо спокійно перейти цей рубікон болю.
Нехай Господь оселить душу покійного Батька
там, де праведні спочивають.

*Управа гуртка ОУП
та миряни парафії Тшеб'ятова*

Ділимося сумною вісткою, що 17.05.2021
після довготривалої недуги упокоїлася
наша парафіянка
бл. п. Марія Стец
(з дому Фецич)

Дітям – Степанові, Анні, Іванові, Єві з родинами,
а також сестрі Олені і рідним
висловлюємо ширі співчуття.

Управа та члени гуртка ОУП в Тшеб'ятові